

Til: Arbeids- og sosialdepartementet, Barne- og familiedepartementet, Helse- og omsorgsdepartementet, Kommunal- og moderniseringsdepartementet og Kunnskapsdepartementet

Fra: HLF (Hørselshemmedes Landsforbund)

Høringsnotat. Bedre velferdstjenester for barn og unge som har behov for et sammensatt tjenestetilbud. Samarbeid, samordning og barnekoordinator.

Innledende

HLF er positiv til at det har kommet et forslag om å harmonisere og styrke velferdstjenestens plikt til å samarbeide med andre velferdstjenester, at det innføres en rett til barnekoordinator og at reglene om individuell plan samles i en felles forskrift. Reglene vil i første omgang forsøkes innført i sektorlovgivningen, etter en senere evaluering vil man vurdere en felles samarbeidslov.

Det er mange gode forslag i høringsnotatet¹, og det er etterlengtet at man ser på hvordan man kan gjøre hverdagen enklere og hjelpen bedre for barn og unge som har behov for et sammensatt tjenestetilbud. «Foreldrene skal slippe å bruke tid på å koordinere tilbudene fra det offentlige. Det er en belastning for familiene når det offentlige ikke snakker sammen og tjenestene ikke ser det store bildet. Det skal være en rød tråd fra skolen og barnehagen og til barnevernet, sosialtjenesten og helse- og omsorgstjenesten», sier kunnskaps- og integreringsminister Guri Melby (V).

HLF vet, og har dokumentert, at mange foreldre blir koordinører for egne barn, opplever en krevende hverdag, og at barna ikke får den hjelp og tilrettelegging de har behov for². Noe som i tillegg til helse går utover opplæring og sosiale relasjoner. Vårt håp er at grep som foreslås i dette høringsnotatet bidrar til det overordnede målet: at alle barn og unge opplever en god og inkluderende oppvekst, leke- og læringsmiljø, og at flere gjennomfører videregående opplæring, og at belastningen på hver enkelt familie kan bli mindre.

Kapittel 6 Samarbeid mellom velferdstjenester. Samarbeid på tvers. Strukturer og møteplasser

HLF mener i det vesentlige at forslaget er godt, man foreslår å endre lover (nevnt i forslaget punkt 6.4, side 48) slik at man får en samarbeidsplikt som er mest mulig likelydende. Bestemmelsene utvides og man ønsker å innføre en plikt til samarbeid med andre velferdstjenester der det er nødvendig. Når det gjelder *oppmerksomhetsplikt* og *opplysningsplikt* til barneverntjenesten foreslås den utvidet til ikke bare å gjelde skolens ansatte, men alle som utfører tjenester eller arbeid etter opplæringsloven og friskoleloven³. Personalet i skolen skal i dag også være oppmerksom på andre forhold som kan føre til tiltak fra sosialtjenesten i arbeids- og velferdsforvaltningen, i forslaget utvides

¹ Bakgrunn for høringsnotatet er: Mestre hele livet, Et samfunn for alle, Tidlig innsats, Opptappingsplan for psykisk helse, Opptappingsplan for vold og overgrep, Revidert opplæringslov, Nye sjanser – bedre læring, Trygge rammer for fosterhjem, Svikt og svik, På lik linje, Ny barnevernslov, Inkluderende fellesskap for barn og unge.

² Dette er også dokumentert i en HLF-rapport av foreldrerepresentanter, rapporten er pt ikke lansert offentlig ennå, men kan ettersendes når den er offentlig, om ønskelig

³ Friskoleloven: det er ikke foreslått en tilsvarende samarbeidsplikt for SFO siden dette ikke er lovpålagt etter friskoleloven

dette til å gjelde *også* tiltak fra den kommunale helse- og omsorgstjenesten. I Barnehageloven vil man med dette forslaget få en lik plikt.

Det er også bra at forslaget om samarbeid utvides til å gjelde voksne etter opplæringsloven kapittel 4A, samt at man foreslår en ny §13a i sosialtjenesteloven og ny §15a i NAV-loven som regulerer plikt til samarbeid om tjenestemottakere under 25 år.

Enkeltsaker. Barnets mening om hvor mange som involveres i samarbeid. Det er et godt forslag at man foreslår plikt til samarbeid i enkeltsaker som skal inntre «i de tilfellene samarbeid er nødvendig for å få et helhetlig og samordnet tjenestetilbud», men det grunnleggende spørsmålet «når er det nødvendig?» krever gode avklaringer. Man vil utarbeide en felles veileder som kan ivareta mange av de ulike problemstillingene som vil dukke opp, her kan man gi retningslinjer på spørsmålet stilt ovenfor. Grunnleggende er at barnet, eventuelt med foresatte, avhengig av alder, får uttale seg. I hvert tilfelle må det på plass en avveining mellom barnets ønske om eventuelt å forholde seg til få personer og et samarbeid på tvers som kan inkludere flere. Det må sikres at barnet må få en klar orientering om hvorfor man tenker det er viktig å samarbeide på tvers, da dette kan være til barnets beste, man må også søke å sikre at orienteringen er forstått. Retningslinjer om «når samarbeid er nødvendig» bør inkluderes i en veileder.

Samarbeid utover oppfølgingen av det enkelte barn eller ungdom. Forskrift. I forslaget sier man at den enkelte kommune må, innenfor det handlingsrommet som lovverket gir, ta stilling til hvordan den bør organisere det tverrsektorielle samarbeidet utover enkeltsaker, hvilke roller ulike velferdstjenester bør ha, og hvordan samhandlingen bør skje i praksis. Kommunen bør ha planer for hvordan de vil organisere samarbeidet, og det bør evt forskriftsfestes at hver enkelt kommune må utarbeide en plan for et slikt samarbeid, i det minste retningslinjer på mer overordnet nivå.

Overganger. I gjeldende rett i opplæringsloven paragraf 13-5 og friskoleloven paragraf 5-5: i dag er det krav om samarbeid overgang barnehage-skole, dette er foreslått endret i ny opplæringslov⁴. I stedet for å ta bort et godt tiltak som fremmer samarbeid mellom velferdstjenester bør man heller styrke loven ved at man får krav om samarbeid ved alle overganger i opplæringsloven. Det vil også være mer i takt med intensjonen bak dette høringsnotatet. Spesielt aktuelt er dette der man har elever med en funksjonshemming. Ved gode overganger har man en tett dialog for å sikre at tilrettelegging og kunnskap er på plass på elevens første dag i ny situasjon, slik kan eleven slippe å miste verdifull opplæring og sosiale relasjoner bare på grunn av manglende samarbeid. For skolene vil også dette være langt mer effektivt enn om de for eksempel selv skal prøve ut en tilrettelegging som allerede er kjent, og som man vet må følge eleven.

Kapittel 8 Samordning av tjenestetilbudet til barn og unge med behov for sammensatte tilbud – hvem har ansvaret?

Departementet foreslår å lovfeste en samordningsplikt i alle lovene som høringsnotatet gjelder for og andre velferdstjenester på kommunalt-, fylkeskommunalt og statlig nivå samt aktuelle private velferdstjenester. Kunnskapsgrunnlag viser at det er svikt i samordning av tjenestetilbudet, denne beskrivelsen er noe HLF kjenner seg igjen i.

Departementet mener plikten til å samordne samarbeidet som hovedregel bør gjelde alle tjenester for alle barn og unge med behov for sammensatte tjenester, uavhengig om de har rett til individuell plan og koordinator. Men for at dette skal fungere etter intensjonen er det viktig å avklare *hvem* som skal

⁴ Ref omtale av dagens system i notatet side 36 under «Barnehageloven» samt «opplæringsloven og friskoleloven»

legge til rette for at velferdstjenestene samarbeider om tjenestene til det enkelte barn eller ungdom, og på den måten samordner tjenestetilbudet til den enkelte.

8.3.2 Forslag til regulering av en samordningsplikt

Et forslag (1) som Departementet anbefaler er at kommunen skal ha tydelig plikt til å avklare hvilken velferdstjeneste som skal samordne tjenestetilbudet når man får tjenester fra flere, og at dette bør reguleres i de enkelte sektorlovene. *Kommunen har et samordningsansvar*, kommunen velger selv hvordan den vil ivareta oppgaven.

HLF mener man at hvis dette alternativet velges må man ha retningslinjer (forskriftsfestes) som regulerer hvilken velferdstjeneste som skal samordne i de ulike tilfellene, og også hva samordningen skal bestå i. Man må i størst mulig grad bestrebe å bygge opp et system som fungerer relativt likt rundt om i landet, og overlate minst mulig til tilfeldigheter og skjønn. Spesielt viktig er dette når flere kommuner er involvert.

Et annet alternativ (2), som HLF mener fremstår som en god løsning, er en egen enhet i kommunen for samordning, en koordineringsenhet som har ansvar for å sikre at tjenester blir samordnet på tvers. Gjerne i form av et mer overordnet ansvar uten at det nødvendigvis er enheten som må stå for samordningen selv. Alt etter hvordan det organiseres kan kommuner fremdeles ha en stor grad av frihet til å finne gode løsninger, samtidig som man kan skape bedre rutiner, forutsigbarhet, og læring, når det gjelder samordningsansvar. Kunne for eksempel samordningsansvaret ligge hos kommunene som per i dag skal ha en koordinerende enhet for habiliterings- og rehabiliteringsvirksomhet? (jvnf helse- og omsorgstjenesteloven §7-3 første ledd første punktum), og hvor man i dette høringsforslaget også foreslår at barnekoordinator kan ligge. I forslaget er også barnekoordinator den som skal samordne tjenestetilbudet for barn og unge og ha ansvar for IP.

Departementet foreslår at samordningsansvar *ikke* innebærer en individuell rettighet med enkeltvedtak og klageadgang, men ha form av en tydelig plikt for kommunen. Begrunnelsen er at samordningsplikten ikke må kreve ressurser som bør brukes til å yte de enkelte tjenestene, til samarbeid på tvers og samordning. HLF er i tvil om dette argumentet er godt: hvis den enkelte ikke får den nødvendige samordning vil dette likevel bety klager, noe som igjen betyr at tjenesten må vurdere tilbud om samordning som er gitt. Og hva da med barnets beste?

HLF mener Departementets alternativ (2) en egen enhet i kommunen for samordning av tjenestene er det beste forslaget. En egen organisert enhet vil gjøre det klarere hvem som skal gjøre hva. Man kan på denne måten bygge opp en mer lik struktur i alle kommuner som sikrer bedre oppfølging og mindre rom for tilfeldigheter.

Hvis man går for alternativ (1) og gi kommunen et samordningsansvar bør det være skrevne retningslinjer for arbeidet.

HLF mener det bør vurderes om ikke samordningsansvaret bør bli en individuell rettighet med enkeltvedtak og klageadgang.

8.3.3 Ny barnekoordinatorordning som del av Likeverdsreformen

Om forslaget: Departementet foreslår at det innføres en rett til *barnekoordinator for familier med barn eller som venter barn med alvorlig sykdom, skade eller nedsatt funksjonsevne, og som vil ha behov for langvarige og sammensatte eller koordinerte helse- og omsorgstjenester og andre velferdstjenester. I tillegg til barn som er født foreslås det at retten også skal gjelde for familier som*

venter barn med alvorlig sykdom, skade eller nedsatt funksjonsevne. Det er den kommunale helse- og omsorgstjenesten som skal oppfylle denne rettigheten. De øvrige velferdstjenestenes plikt til å samarbeide med barnekoordinatoren følger av velferdstjenestenes samarbeidsplikter og de nye bestemmelse om kommunens samordningsansvar. Departementet foreslår i tillegg at gjeldende koordinatorordning rettighetsfestes i pasient- og brukerrettighetsloven.

HLF sine erfaringer: HLF berømmer forslaget om barnekoordinator, som vil være til uvurderlig hjelp og støtte for familier som sliter, og bidra til å sikre barnet den beste hjelp. Barn med hørselsutfordringer hadde frem til 2000 en fylkesaudiopedagog som fungerte som en koordinator. En HLF-rapport, som kommer senhøsten 2020, viser at etter at ordningen ble lagt ned har mange foreldre endt opp med en krevende jobb som sine barns koordinatører, uten at man nødvendigvis klarer å sikre barnet den beste hjelpen. Mange barn har også “gått under radaren” på grunn av at oppfølgingen ikke er tett på. Nedleggelse av fylkesaudiopedagogordningen har også hatt den konsekvens at det er 2000 færre barn med hørselstap som følges opp av Statped i 2018 enn det var da ordningen ble nedlagt. Hvor er disse barna blitt av? Tallene på hørselsutfordringer er relativt stabile, så her ligger ingen fullgod forklaring.

HLF har derfor hatt stort fokus på å få en koordinator-ordning tilbake innen hørselsfeltet. I forbindelse med behandling av stortingsmeldingen “Tett på” fikk man en flertallsinnstilling i utdannings- og forskningskomiteen på Stortinget: «Flertallet viser til at det tidligere var eksempelvis syns- og audiopedagoger ute i regionene som bidro til en bedre, tidligere og mer systematisk støtte til disse ulike elevgruppene. Flertallet mener mulighetene som åpnes gjennom omorganisering og oppbygging av regional og lokal kompetanse bør forsøke å ivareta tilsvarende kompetanse og tett oppfølging».

Når man skal arbeide med å vurdere hvem som faller innenfor rett til barnekoordinator har man en krevende jobb, det vil bli svært utfordrende å sette rammer som gjør at man klarer å favne alle som har sammensatte behov. HLF er også i tvil om en absolutt aldersgrense på 18 år for rett til barnekoordinator. Man bør i det minste sikre kontinuitet i tjenesteforløpet, slik at det i god tid før man blir 18 år vurderes behov for en direkte overgang til en koordinator-ordning.

Vurdering av vilkår for rett til barnekoordinator. HLF mener: Krav om «alvorlig» vil variere, så man må foreta en helhetsvurdering, og være varsom med å sette strenge kriterier som gjør at mange med nødvendige behov kan falle utenfor rett til barnekoordinator. Imidlertid innebærer som oftest nedsatt funksjonsevne for de fleste en langvarig tilstand, så dette er et relevant kriterium. Det ligger i sakens natur at det også er relevant å vurdere behov for både helse- og omsorgstjenester og andre velferdstjenester. HLF har fra sin erfaring gjennom år med ulike organisasjoner sett at de fleste diagnoser innebærer minimum behov for tett samarbeid mellom helse og utdanning

HLF kan ikke støtte at man i forslaget mener at i en vurdering ser man på familiens omsorgsplikt og samlede omsorgsoppgaver, det nevnes også vanskelig familiesituasjon, sosioøkonomiske utfordringer. Dette er individuelle faktorer som vil bli vanskelig å måle, og en families behov for rett til flere velferdstjenester vil oppleves utfordrende jevnt over. Bare det å ha kunnskap om ulike tjenester og få til samhandling mellom disse vil være vanskelig tilgjengelig for de som ikke fagpersoner.

Man må sikre kontinuitet i et tilbud om koordinator også etter fylte 18 år.

En utfordring HLF ønsker å stille til Departementet er hvordan man skal forholde seg når det gjelder barn under utredning, uten kjent diagnose, men hvor familien har behov for hjelp fra flere tjenester utover en lengre periode.

Kapittel 9 Individuell plan (IP)

Kontaktperson: Seniorrådgiver Marit Skatvedt, skatvedt@hlf.no, 95449903

Innenfor helse og omsorgstjenesten, arbeid- og velferdsforvaltningen (NAV) og barneverntjenesten er det i dag en plikt til å utarbeide eller opprette IP. Det er i dagens regelverk ulike inngangsvilkår i bestemmelser samt noen ulikheter i forskrifter, og derfor behov for harmonisering av regelverket. Det fremgår heller ikke klart hvem som skal ha koordineringsansvaret for IP. I forslaget ligger nå at barnekoordinator skal ha plikt til å sørge for fremdrift i arbeidet med individuell plan. En individuell plan er ikke et enkeltvedtak.

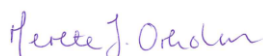
For SFO, PPT, i barnehageloven er det i dag ikke bestemmelser om IP. Dette mener departementet det bør være. De foreslår å endre bestemmelsen i oppl loven §15-5 og fastsette ny bestemmelse i barnehageloven §2b om plikt til å delta i arbeidet med IP. De foreslår også at plikten i opplæringsloven skal utformes slik at den skal gjelde for SFO og PPT i tillegg til skolen.

HLF mener det er et godt forslag at man harmoniserer de ulike tjenestenes medvirkningsplikt og inngangsvilkår, samt innfører en slik plikt for tjenester som ikke har det i dag. Spesielt bra er at medvirknings-/samarbeidsplikten utvides for SFO, PPT i tillegg til skolen, samt endring i barnehageloven. Det er viktig at koordineringsansvaret alltid er klart, her er det foreslått at når man har en barnekoordinator skal denne ha koordineringsansvaret.

HLF ønsker lykke til med det videre arbeidet, og ber dere ta kontakt om dere har spørsmål eller ønsker mer informasjon.

Med vennlig hilsen for HLF

Merete J. Orholm

Politisk sjef HLF

Marit Skatvedt

Seniorrådgiver HLF